

سبک زندگی ایرانی اسلامی

و نقش آن در پیشگیری از وقوع جرایم و آسیب‌های اجتماعی

تهیه و تألیف:

دکتر فرزاد جلیلیان

دکتر پروانه بیاتی

سرشناسه: جلیلیان، فرزاد ، ۱۳۳۸ -

عنوان و نام پدیدآور: سبک زندگی ایرانی اسلامی و نقش آن در پیشگیری از وقوع جرایم و آسیب‌های اجتماعی/تهیه و تألیف فرزاد جلیلیان، پروانه بیاتی.

مشخصات ناشر: تهران: نگاه بینه، ۱۳۹۹

مشخصات ظاهری: ۲۶۳ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۴۴-۴۸-۶: ۵۰۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیپا.

موضوع: شیوه زندگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Lifestyles -- *Religious aspects -- Iran

موضوع: شیوه زندگی -- ایران

موضوع: Iran -- Lifestyles

موضوع: جرم و جنایت -- ایران -- پیشگیری

موضوع: Crime prevention -- Iran

شناسه افزوده: بیاتی، پروانه، ۱۳۵۰

رده‌بندی کنگره: BP۲۵۸

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۷۲۸۱۵۱۲

مؤسسه فرهنگی هنری انسانی نگاه بینه

خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - پلاک ۲۵۵ - واحد ۴ - تلفن: ۶۶۴۹۲۹۳۳-۶۶۴۱۲۱۰۸

سبک زندگی ایرانی اسلامی

و نقش آن در پیشگیری از وقوع جرایم و آسیب‌های اجتماعی

تألیف: دکتر فرزاد جلیلیان، دکتر پروانه بیاتی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۹

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: پژواک

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۴۴-۴۸-۶

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ

دیباچه

بحث بزهکاری‌های فردی و اجتماعی و انواع کج‌رفتاری‌ها و ناهنجاری‌ها و جرایم موجود در جامعه، همواره موضوع بررسی جامعه‌شناسان و جرم‌شناسان بوده است. مکاتب نظری متعددی به بررسی این رفتارها پرداخته‌اند و هرکدام از زاویه‌ای به این معضلات و آسیب‌ها نگریسته‌اند. اگرچه ناهنجاری‌ها، بی‌عدالتی‌ها، بی‌نظمی‌ها، تبعیض، بی‌گناهی و جرایمی همچون اعتیاد، خشونت، دزدی، عدم رعایت حقوق شهروندی، رفتارها، غیراخلاقی، بی‌توجهی به ارزشهای حاکم بر جامعه و تجاوز به حقوق دیگران و...، اذیت‌های مختلفی از بزه و جرم به حساب آمده و قانونگذار تکلیف همه آنها را در قانون مشخص ساخته است؛ اما حقیقت امر آن است که این معضلات، در درجه نخست ریشه و سرچشمه‌ای اجتماعی داشته و مناسبات اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی حاکم بر خانواده و جامعه، به شدت در شکل‌گیری و گسترش آن و یا در حذف و ریشه‌کن شدن آن موثرند. از همین رو، بسیاری از جامعه‌شناسان، جرم‌شناسان و حقوق‌دانان بر این باورند که آنچه در درجه اول تأثیر اهمیت است، فهم علل و زمینه‌های ناهنجاری‌هاست و بدین منظور ضروری است که شرایط اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی بزهکار و بزه‌دیده مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد.

در حوزه مسائل کلان مرتبط با جرم و جرم‌شناسی، رسد «شکلی از جرم» جایگاهی خاص و کلیدی دارد. پیشگیری از جرم همواره یکی از مباحث عمده و مهم در زمینه حقوق کیفری بوده و در نظام حقوقی کشورمان نیز شاهد این توجه ویژه بوده‌ایم. به طوری که طبق بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی یکی از وظایف اصلی قوه قضائیه «اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم» تعریف شده است. پیشگیری از جرم می‌تواند ماهیتی کیفری و یا ماهیتی غیرکیفری داشته باشد. اما امروزه با توجه به اهمیت راهکارها و شیوه‌های اجتماعی و فرهنگی، توجه به رویکرد غیرکیفری پیشگیری، اهمیتی روزافزون یافته است. چرا که می‌توان با شناخت عوامل اجتماعی و

6 □ سبک زندگی ایرانی اسلامی و نقش آن در پیشگیری از وقوع جرایم و آسیب‌های اجتماعی

جامعه‌شناختی، راهکارهایی کاربردی به منظور پیشگیری از وقوع بزهکاری‌ها و ناهنجاری‌ها در نظر گرفت و از تبعات حقوقی، جزایی و اجتماعی جرایم و آسیب‌های اجتماعی در جامعه کاست.

یکی از حوزه‌هایی که در این زمینه جای بررسی و مطالعه ویژه دارد، موضوع «سبک زندگی» بخصوص سبک زندگی ایرانی اسلامی است. سبک زندگی، بر وجود روشهای متفاوت زندگی تاکید داشته و مقایسه، شناخت و تحلیل «شیوه‌های گوناگون زندگی» در میان گروه‌های متفاوت جامعه را نشان می‌دهد. از همین رو به نظر می‌رسد بهره‌گیری از نظریه سبک زندگی می‌تواند دستاوردهایی برای مطالعات جرم‌شناختی و دستیابی به روشهای پیشگیرانه جرم داشته باشد. روشن است که چنانچه مطالعه و بررسی سبک زندگی مجرمان، بتواند در امر پیشگیری جرم کمک‌رسان باشد، طبعاً پرداختن به آن ضروری و مهم است.

بی‌شک، سبک زندگی بزهکاران، علائم مشترک و جنبه‌های قابل تامل فراوانی دارد. چنانچه بتوان این نشانه‌ها را در سبک زندگی مجرمان شناسایی نمود، به طور قطع می‌توان از آن به عنوان مقیاس و معیار برای سنجش و کنترل جرایم و آسیب‌های اجتماعی بهره جست.

فهرست مطالب

فصل اول: مبانی نظری سبک زندگی.....۱۳

مقدمه	۱۴
۱. مفاهیم	۱۷
۱.۱. سبک زندگی	۱۷
۱.۲. سبک زندگی ایده‌آل	۲۰
۱.۳. پیگیری	۲۲
۱.۴. جرم	۲۷
۱.۵. آسیب‌های اجتماعی	۳۰
۱.۵.۱. دورکیم (نظریه آتومی)	۳۴
۱.۵.۲. رابرت کی مرتون	۳۴
۱.۵.۳. پارسونز (کنش اجتماعی - آتومی)	۳۶
۱.۵.۴. دیدگاه تضاد	۳۷
۱.۵.۵. نظریه پیوند افتراقی	۳۸
۱.۵.۶. نظریه برجسب (انگ‌زنی)	۳۹
۱.۵.۷. نظریه نظارت و کنترل اجتماعی	۳۹
۱.۵.۸. نظریه محرومیت پایگاهی کوهن	۴۱
۱.۶. گونه‌شناسی آسیب‌های اجتماعی	۴۱
۱.۷. چرایی کج رفتاری	۴۲
۲. مفهوم‌شناسی سبک زندگی از منظر جامعه‌شناسی	۴۵
۳. تئوری‌های مرتبط با سبک و شیوه زندگی	۴۹
۳.۱. تورشتاین وبلن	۴۹
۳.۲. جورج زیمل	۵۱
۳.۳. ماکس وبر	۵۲
۳.۴. دو گلاس و ایشرود	۵۵
۳.۵. پیر بوردیو	۵۵

۸. سبک زندگی ایرانی اسلامی و نقش آن در پیشگیری از وقوع جرایم و آسیب‌های اجتماعی

- ۳.۶. گیدنز ۶۱
- ۳.۷. دیوید چانی ۶۵
- ۳.۸. آلفرد آدلر ۶۷
- ۳.۹. سوبل ۶۸
۴. تئوری‌های مرتبط با سبک زندگی و بزه‌دیدگی ۶۹
- ۴.۱. تئوری فعالیت روزمره ۷۱
- ۴.۲. تئوری آسیب‌پذیری ۷۳
- ۴.۳. تئوری شتابزدگی بزه‌دیده ۷۳
- ۴.۴. تئوری پیوند افتراقی ۷۵
- ۴.۵. تئوری کنترل ۷۷
۵. شاخص‌های سبک زندگی ۷۸
۶. عوامل ظهور و رشد سبک زندگی ۸۲
- ۶.۱. مصرف و مد ۸۲
- ۶.۲. شهرنشینی ۸۴
- ۶.۳. کار و فراغت ۸۵
- ۶.۴. فردیت و فردگرایی ۸۷
- ۶.۵. اصالت یافتن بدن ۸۸
- ۶.۶. تحول ارزش‌ها ۸۹
- ۶.۷. رسانه‌های جدید ۹۳
- ۶.۸. سیال شدن طبقات ۹۴
- ۶.۹. جنسیت ۹۵
۷. شاخص‌های سبک زندگی اسلامی ۹۶
۸. پیش‌یابی (شناسایی) مؤلفه‌های سبک زندگی ایرانی اسلامی مؤثر در پیشگیری از وقوع جرایم و آسیب‌های اجتماعی ۱۱۳
- ۸.۱. خداپاوری و آخرت‌محوری ۱۱۳
- ۸.۲. التزام به رفتارها و احکام دینی و پیشگیری از وقوع جرایم ۱۱۵
- ۸.۳. تفکر ۱۱۵
- ۸.۴. راستگویی و صداقت ۱۱۶
- ۸.۵. اهمیت دادن به سلامتی ۱۱۸

۸.۶	صبر و خویشتن‌داری	۱۱۹
۸.۷	تلاش و کوشش	۱۱۹
۸.۸	اعتدال و میانه‌روی	۱۲۰
۸.۹	دوستی و معاشرت با صالحان	۱۲۲
۸.۱۰	روابط خانوادگی	۱۲۲
۸.۱۰.۱	روابط خانوادگی و پیشگیری از جرم	۱۲۴
۸.۱۰.۲	معیارهای مورد نظر در زن و شوهر	۱۲۶
۸.۱۰.۳	خانواده‌های از هم‌گسته	۱۳۳
۸.۱۰.۴	جایگاه الگویی والدین در پیشگیری از جرم	۱۳۴
۸.۱۰.۵	مسئله‌های آفرینندگی	۱۳۶
۸.۱۰.۶	بعد آفرینندگی	۱۳۷
۸.۱۰.۷	بعد گرم بدن والدین	۱۳۷
۸.۱۰.۸	بعد کنترل	۱۳۸
۸.۱۰.۹	پیامدهای هر یک از شیوه‌های تربیتی	۱۴۰
۸.۱۰.۱۰	خانواده و امنیت اجتماعی	۱۴۲
۸.۱۰.۱۱	ویژگی‌های خانواده پریشان؛ پیش‌بینی‌کننده وقوع جرم	۱۴۳
۸.۱۱	روابط اجتماعی، معاشرت با دیگران و پیشگیری از جرم	۱۴۷
۸.۱۱.۱	سرمایه اجتماعی، روابط اجتماعی و معاشرت با دیگران	۱۴۸
۸.۱۲	نظام اقتصادی	۱۵۱
۸.۱۲.۱	فرهنگ کسب و کار از دیدگاه اسلام	۱۵۱
۸.۱۲.۲	کارآفرینی و پیشگیری از جرم	۱۵۴
۸.۱۲.۳	میانه‌روی در کسب و کار	۱۵۷
۸.۱۳	دوری از اسراف و تبذیر	۱۵۸
۸.۱۴	اوقات فراغت	۱۵۹
۸.۱۴.۱	اوقات فراغت و پیشگیری از جرم	۱۶۱
۸.۱۴.۲	اصول مربوط به اوقات فراغت	۱۶۲
۸.۱۴.۳	روش‌های گذران اوقات فراغت	۱۶۴
۸.۱۵	پوشش و حجاب	۱۶۶
۸.۱۵.۱	حجاب و پوشش اسلامی و پیشگیری از جرم	۱۶۹

۱۰. سبک زندگی ایرانی اسلامی و نقش آن در پیشگیری از وقوع جرایم و آسیب‌های اجتماعی

- ۱۶.۸. سبک زندگی و مصرف رسانه‌ای ۱۷۱
- ۱۷.۸. سبک زندگی سلامت‌محور ۱۷۴
- ۱۸.۸. آموزش، سبک زندگی و پیشگیری از جرایم ۱۷۵
- ۱۹.۸. سبک زندگی و مهارت‌های زندگی ۱۷۷
۹. کارکردهای سبک زندگی اسلامی ۱۷۹
۱۰. موانع و آسیب‌های سبک زندگی اسلامی و ایرانی ۱۸۴

فصل دوم: سبک زندگی و پیشگیری از وقوع جرم ۱۸۷

- مقدمه ۱۸۸
۱. بازتاب بودهای سبک زندگی ۱۸۸
 - ۱.۱. سبک زندگی غربی ۱۸۹
 - ۱.۲. ویژگی‌های سبک زندگی غربی ۱۹۳
 - ۱.۲.۱. فردگرایی ۱۹۳
 - ۱.۲.۲. سکولاریسم ۱۹۵
 - ۱.۲.۳. دین‌گریزی ۱۹۶
 - ۱.۲.۴. سنت‌گریزی ۱۹۷
 - ۱.۲.۵. مصرف‌گرایی ۱۹۸
 - ۱.۲.۶. جابجایی ارزش‌ها ۱۹۹
۲. توجه به روش‌های پیشگیرانه غیرکیفری ۲۰۲
۳. نظریه‌های پیشگیری محیطی ۲۰۳
 - ۳.۱. نظریه سبک زندگی و فعالیت روزمره ۲۰۴
 - ۳.۲. تأثیر سبک زندگی مجرم بر احتمال ارتکاب جرم ۲۰۷
۴. نقش سبک زندگی جمعی شهری در پیشگیری از وقوع جرم ۲۰۸
۵. نقش سبک زندگی فردی در پیشگیری از وقوع جرم ۲۱۰
۶. گونه‌های پیشگیری از جرم ۲۱۱
 - ۶.۱. پیشگیری‌های متداول ۲۱۱
 - ۶.۱.۱. پیشگیری بر اساس معیار سن ۲۱۲
 - ۶.۱.۲. پیشگیری عمومی و پیشگیری اختصاصی ۲۱۲
 - ۶.۱.۳. پیشگیری فعال و پیشگیری انفعالی (منفعل) ۲۱۲

فهرست مطالب □ ۱۱

۶.۱.۴. پیشگیری بر اساس الگوی پزشکی.....	۲۱۳
۶.۲. پیشگیری انتظامی.....	۲۱۶
۶.۳. پیشگیری قضایی.....	۲۱۶
۶.۴. پیشگیری کوتاه‌مدت یا خُرد.....	۲۱۷
۶.۵. پیشگیری بلندمدت یا کلان.....	۲۱۷
۶.۶. پیشگیری‌های جدید.....	۲۱۷
۶.۱. پیشگیری اجتماعی.....	۲۱۸
۶.۲. پیشگیری وضعی.....	۲۲۰

فصل سوم: نتیجه‌گیری ۲۲۳

مقدمه.....	۲۲۴
ایجاد سازوکارهای مناسب، پیشگیری از وقوع آسیب‌ها و جرایم.....	۲۳۱
منابع و مآخذ.....	۲۴۹

www.ketab.ir